

สมาคมห้องสมุดแพทย์แห่งประเทศไทย อดีต ปัจจุบัน และอนาคต *

พรทิพย์ อาณาประโยชน์ **

ประวัติ

สมาคมห้องสมุดแพทย์แห่งประเทศไทย (The Japan Medical Library Association) ใช้ชื่อย่อว่า JMLA เป็นสมาคมห้องสมุดเฉพาะที่ปฏิบัติงานเข้มแข็งมากที่สุดสมาคมหนึ่งของประเทศไทย ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ.1927 ในระยะเริ่มแรกมีสมาชิกเป็นห้องสมุดโรงเรียนแพทยากรรัฐเพียง 5 แห่งเท่านั้น จำนวนห้องสมุดสมาชิกตั้งแต่ระยะเริ่มแรกจนถึงเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1988 มี 103 แห่ง ประกอบด้วยห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ 74 แห่ง ห้องสมุดโรงเรียนทันตแพทย์ 15 แห่ง ห้องสมุดสถาบันวิจัยหรือห้องสมุดโรงพยาบาล* 13 แห่ง และสมาชิกผู้ก่อตั้ง 1 แห่ง

เมื่อเริ่มจัดตั้งสมาคมฯ ในปี ค.ศ. 1927 ใช้ชื่อว่ากลุ่มสมาชิกห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ของรัฐ (Kwanritsu Ikwa Daigaku Fuzoku Toshokan Kyogikwai) ต่อมาในปี ค.ศ. 1929 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นกลุ่มสมาชิกห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ (Ikwa Daigaku Fuzoku Toshokan Kyogikwai) และในปี ค.ศ.1940 ได้เปลี่ยนมาใช้ชื่อ สมาคมห้องสมุดแพทย์แห่งประเทศไทยจนถึงปัจจุบันนี้ (Nippon Igaku Toshokan Kyogikai)

นับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งมา JMLA มีวัตถุประสงค์หลักคือ มีการปรับปรุงระบบการยืมระหว่างห้องสมุดในระหว่างชายางานสมาชิกห้องสมุดด้วยกัน และนับแต่นั้นมากิจกรรมในด้านการยืมระหว่างห้องสมุดได้พัฒนาและเติบโตมาเป็นลำดับ

ในปี ค.ศ.1931 JMLA ได้พิมพ์สรวายชื่อวารสารที่มีในห้องสมุดสมาชิก ให้ชื่อว่า Union list of medical periodicals นับว่าเป็นคู่มือที่สำคัญสำหรับใช้ในการยืมระหว่างห้องสมุด ต่อมาในปี ค.ศ.1987 ได้มีการจัดพิมพ์ครั้งที่ 7 ออกเผยแพร่

นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1956 JMLA ได้จัดหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง ที่ประกอบไปด้วยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการสัมมนาทุกๆ ปี ลักษณะการศึกษาต่อเนื่องดังกล่าวข้างต้นเป็นการจัดฝึกอบรมให้แก่บรรณารักษ์ ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีสมาคมห้องสมุดประเภทใดในญี่ปุ่นจัดกิจกรรมเช่นนี้เลย

สมาคมห้องสมุดแพทย์แห่งประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาชีพจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ในปี ค.ศ.1940 มหาวิทยาลัยโอเรกอน (Oregon) และสมาคมห้อง

* แปลและเรียบเรียงจาก Suga T. The Japan Medical Library Association -past, present and futrue. Health Libraries Revies 1990, 7, 141-144

** บรรณารักษ์ชำนาญการระดับ 8 ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล

สมุดแพทย์แห่งเมืองพอร์ตแลนด์ (Portland) ได้บริจาควารสารฉบับย้อนหลังทางการแพทย์ให้เป็นจำนวนมาก และบรรณารักษ์ห้องสมุดแพทย์ชาวอเมริกันที่มีชื่อเสียงจำนวนหลายคนได้เดินทางมาประเทศญี่ปุ่นเพื่อฝึกอบรมบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดแพทย์ ในปี ค.ศ.1948 ห้องสมุดแพทย์กองทัพบกอเมริกัน (The Army Medical Library of the United States ปัจจุบันคือ National Library of Medicine - NLM) ได้ให้บริการถ่ายสำเนาเอกสารฟรีแก่สมาคมฯ ด้วยความช่วยเหลือดังกล่าวทำให้ JMLA สามารถพัฒนามาเป็นสมาคมวิชาชีพที่มีกิจกรรมแข่งขันสมาคมหนึ่งของประเทศญี่ปุ่น

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของ JMLA คือส่งเสริมกิจกรรมของห้องสมุดแพทย์ในประเทศญี่ปุ่น เพื่อช่วยในการปรับปรุงและพัฒนากิจการแพทย์และการรักษาพยาบาล และเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของสมาคม JMLA ที่ได้วางไว้จึงได้จัดกิจกรรมดังต่อไปนี้ :-

1. การศึกษาและวิจัยในด้านการบริหาร การดำเนินงานในห้องสมุดแพทย์
2. ความร่วมมือและการจัดการแลกเปลี่ยน และจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการยืมระหว่างห้องสมุดและการถ่ายสำเนาเอกสาร
3. การส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ
4. การฝึกอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดแพทย์และการปรับระดับความรู้ของบรรณารักษ์
5. การจัดพิมพ์เอกสารชื่อ Medical Library (Igaku Toshokan) และ JMLA Bulletin ตลอดจน

เอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวกับห้องสมุดแพทย์

6. การจัดสัมมนา ฝึกอบรมและการจัดนิทรรศการ

7. การติดต่อกับองค์กรต่างประเทศและการเข้าร่วมในการประชุมระดับนานาชาติในนามของประเทศญี่ปุ่น

8. กิจกรรมอื่นๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสมาคม

สมาชิกของสมาคม

JMLA มีสมาชิกประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. สมาชิกประเภทสามัญ ประกอบไปด้วยห้องสมุดแพทย์ตามคุณสมบัติที่ระบุ
2. สมาชิกประเภทสถาบัน/องค์กร ที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ
3. สมาชิกผู้มีอุปการะคุณ สถาบันที่ให้การสนับสนุน JMLA ในการจัดกิจกรรม

JMLA ดำเนินงานเรื่องต่างๆ ที่เสนอมาจากสมาชิกในเขตและนำเรื่องเข้าสู่การประชุมประจำปี มีการตั้งคณะกรรมการชุดต่างๆ ขึ้นเพื่อแก้ปัญหาแต่ละประเภทของแต่ละเขต และเพื่อช่วยเหลือห้องสมุดสมาชิกในการปรับปรุงบริการห้องสมุด ข่ายงานสารสนเทศทางการแพทย์ในประเทศญี่ปุ่นเริ่มมาจากห้องสมุดสมาชิกของ JMLA และห้องสมุดสมาชิกนี้ได้กลายมาเป็นข่ายงาน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 8 เขต ตามสภาพภูมิศาสตร์ ในแต่ละเขตจะมีคณะกรรมการของตนเองเนื่องจากลักษณะเฉพาะของแต่ละห้องสมุดสมาชิก ทำให้สามารถจัดกลุ่มออกเป็นประเภทห้องสมุดเฉพาะทางได้อีกด้วย

การบริหารงาน

ในการบริหารงานสมาคมจะประกอบไปด้วย นายกสมาคม 1 คน คณะกรรมการ 12 คน ซึ่งประกอบไปด้วยผู้อำนวยการ 10 คน และผู้ตรวจสอบบัญชี 2 คน นายกสมาคมได้รับการเลือกตั้งจากคณะกรรมการในการประชุมสามัญประจำปี

ความร่วมมือ

นับแต่ปี ค.ศ.1957 JMLA ได้ร่วมมือกับสมาคมห้องสมุดเภสัชกรรมแห่งประเทศไทยญี่ปุ่น (The Japan Pharmaceutical Library Association - JPLA) ในการให้บริการฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ สำหรับบรรณารักษ์ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ส่วนใหญ่ไม่มีการติดต่อกับสมาคมห้องสมุดอื่นๆ เช่น สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยญี่ปุ่น (Japan Library Association -JLA) สมาคมห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาแห่งรัฐ สมาคมห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สมาคมห้องสมุดเฉพาะแห่งประเทศไทยญี่ปุ่น การติดต่อร่วมมือกันมีน้อยมากยกเว้นการร่วมมือกับสมาคมห้องสมุดเภสัชกรรมเท่านั้น ดังนั้นสมาชิกห้องสมุดของ JMLA ที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมกับสมาคมอื่นๆ จึงต้องติดต่อแต่ละสมาคมเอง สำหรับกิจกรรมของศูนย์มีชื่อว่า Japan Information Centre of Science and Technology (JICST) นั้น JMLA ได้เข้าร่วมส่วนร่วมโดยส่งผู้แทนไปร่วมการประชุม

ตามหลักกฎหมายแล้ว JMLA เป็นองค์กรเอกชนที่จัดตั้งขึ้นโดยปราศจากการรองรับอย่างถูกต้องเป็นทางการ และการที่จะได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการก็ค่อนข้างเป็นสิ่งที่

ไปได้ยาก

โครงการการศึกษา

JMLA ได้มุ่งเน้นในเรื่องการฝึกอบรมบรรณารักษ์เป็นสำคัญ และได้จัดการประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการและสัมมนามาตั้งแต่ปี ค.ศ.1956 ด้วยความร่วมมือจากภาครัฐบาล แม้จะมีการประชุมและสัมมนาที่จัดโดย JMLA แล้วก็ตาม ในแต่ละเขตก็ยังจัดการประชุมด้วยเช่นกัน นับได้ว่า JMLA เกือบจะเป็นเพียงองค์กรเดียวในประเทศไทยที่จัดให้มีการศึกษาต่อเนื่องสำหรับบรรณารักษ์ นอกจากนั้น JMLA ยังได้จัดให้มีการบรรยายในหัวข้ออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเป็นประจำทุกปี

สิ่งพิมพ์

JMLA ได้จัดพิมพ์เอกสารชื่อ Union list of medical periodicals ขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อปี ค.ศ.1931 และฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 ในปี ค.ศ.1987 ลักษณะรูปเล่มได้ขยายใหญ่ขึ้นมาก ขณะนี้จึงได้แบ่งการพิมพ์ออกเป็น 2 เล่ม เล่มแรกเป็นสหราชอาณาจักรวารสารการแพทย์ต่างประเทศ และเล่มที่สองเป็นสหราชอาณาจักรวารสารการแพทย์ของญี่ปุ่น ได้มีการตกลงที่จะจัดพิมพ์เอกสารรายการดังกล่าวใหม่ทุกๆ 5 ปี

นอกจากนี้ยังได้จัดพิมพ์รายชื่อวารสารที่บอกรับใหม่โดยห้องสมุดสมาชิกของ JMLA และ JPLA ทุกๆปี นับแต่ปี ค.ศ.1957 เป็นต้นมา JMLA ได้จัดพิมพ์วารสารของสมาคมที่ชื่อ Igaku Toshokan (Medical Libraries) เป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ.1954 และตั้งแต่ปีที่ 26 ได้เพิ่มการจัดทำบทคัดย่อภาษาอังกฤษ JMLA Kaiko เป็นเอกสารที่รายงานถึงกิจกรรมของคณะกรรมการ

ขณะนี้ได้จัดทำออกแจกจ่ายสมาชิกทุกๆ 2 เดือน ตั้งแต่ปี ค.ศ.1980 ได้จัดทำสหายรายชื่อหนังสือ การแพทย์ภาษาต่างประเทศของห้องสมุดสมาชิก ทุกปี ให้ชื่อว่า Union catalogue of foreign medical books เพื่อแจกจ่ายให้แก่สมาชิก มีการจัดทำนิตยสารของห้องสมุดสมาชิก JMLA

รายชื่อสิ่งพิมพ์ของ JMLA

1. Igaku Toshokan (Medical libraries) (Quarterly) 1, 1954
2. JMLA Kaiho (Bi-monthly) 1, 1968
3. List of current periodicals acquired by the Japanese medical, dental and pharmaceutical libraries. (Annual) 1957
4. Union catalogue of foreign books in the Japanese medical schools 1949-1951, 1977-1979
5. Union catalogue of foreign medical books. 1980-1988
6. Union list of medical periodicals in the medical libraries of Japan. Domestic ed., 6th ed., 1980. Foreign ed., 1th ed., 1987
7. Medical subjects headings (in Japanese) 1978-1989

อนาคต

ในปี ค.ศ.1980 JMLA ได้มีส่วนร่วมในการจัดการประชุมนานาชาติเป็นครั้งแรก คือ การประชุมสามัญประจำปีของ IFLA ครั้งที่ 46

ที่กรุงมะนิลา ในการประชุมหัวข้อเรื่อง Section of Biological and Medical Sciences Libraries) และในปี ค.ศ.1985 JMLA ได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม the 5th International Congress on Medical Librarianship ที่กรุงโตเกียว และในปีถัดมา JMLA ได้ร่วมจัดประชุม Section Meeting of Biological and Medical Sciences Libraries ในการประชุมสามัญประจำปีของ IFLA ครั้งที่ 52 ที่ กรุงโตเกียว จำนวนบรรณารักษ์ที่เข้าร่วมการประชุมด้านห้องสมุดและสารนิเทศได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น ถึงแม้ว่าจำนวนบรรณารักษ์ห้องสมุดแพทย์ที่เข้าร่วมจะไม่มากนัก นับแต่นั้นเป็นต้นมาจนถึงเวลานี้ จะเห็นว่าบรรณารักษ์ญี่ปุ่นได้รับประโยชน์และประสบการณ์จากการประชุมร่วมกับองค์การต่างประเทศ ตลอดจนนำวิทยาการต่างๆ ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับสภาพแวดล้อมของญี่ปุ่นต่อไปได้

ในระดับประเทศ ก็ได้มีการก่อตั้ง The National Centre for Science Information System (NACSIS) ขึ้นซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของระบบสารนิเทศแห่งประเทศไทย แต่จนถึงขณะนี้ยังไม่เป็นที่แน่นอนว่า JMLA จะเข้าร่วมในกิจกรรมของ NACSIS หรือไม่ ปัญหาประการหนึ่งอาจมาจากโครงสร้างของ JMLA เอง ที่บทบาทและหน้าที่ของนายกสมาคมห้องสมุดแพทย์ มีสถานภาพเป็นเพียงนายกกิตติมศักดิ์ เป็นทางที่ทำให้เกิดความยุ่งยาก และอาจทำให้ต้องมีการวางนโยบายระยะยาวเพื่อการแก้ไข ดังนั้นก็คือความร่วมมือของสมาชิกในการมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ทั้งหมดของ JMLA ที่ได้วางไว้

แม้ว่าบรรณารักษ์ห้องสมุดแพทย์หลาย

ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้มีการจัดตั้งสมาคมห้องสมุดระดับชาติขึ้น แต่ก็ไม่มีผลกระทบต่อสมาชิกของ JMLA อย่างไรก็ตามทางสมาคมควรจะตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมระหว่างประเทศเหล่านี้ และแนวโน้มในการที่จะพัฒนาโครงการทั้งระดับชาติและระหว่างประเทศเพื่อที่จะได้รับประโยชน์ร่วมกัน เพราะสารนิเทศทางการแพทย์เป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง

ผู้แปลต้องขอขอบคุณเพื่อนบรรณารักษ์ห้องสมุดแพทย์ญี่ปุ่น ที่ส่งบทความเรื่อง The

Japan Medical Library Association past, present and future มาให้ วงการห้องสมุดของไทยขณะนี้ไม่มีสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ กับชมรมห้องสมุดประเภทต่างๆ 7 ชมรม แต่จะไม่มีสมาคมห้องสมุดเฉพาะทาง จึงหวังว่าบทความนี้คงให้ความรู้และแง่คิดในกิจการของสมาคมห้องสมุดแพทย์แห่งประเทศไทย ญี่ปุ่น ซึ่งอาจจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดตั้งสมาคมห้องสมุดแพทย์ของไทย หรือสมาคมห้องสมุดเฉพาะทางต่อไปในอนาคต

